

Jog és Állam

42. szám

XXIII. Jogász Doktoranduszok
Országos Konferenciája

Jog és Állam

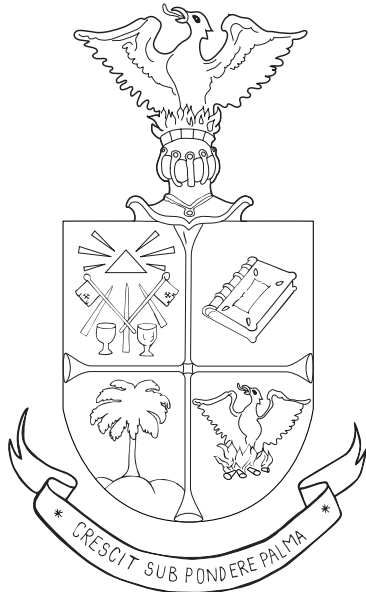
42. szám

XXIII. Jogász Doktoranduszok Országos Konferenciája

2022

Szerkesztette:

PROF. DR. MISKOLCZI-BODNÁR PÉTER

Budapest, 2022

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

© Szerzők, 2022

A Jog és Állam sorozat szerkesztőbizottságának tagjai:

Prof. Dr. Domokos Andrea – Dr. habil. Homicskó Árpád Olivér

Prof. Dr. Miskolczy-Bodnár Péter – Prof. Dr. Rixer Ádám

Dr. habil. Szuchy Róbert

A tanulmányokat lektorálták:

Prof. Dr. Boóc Ádám – Prof. Dr. Domokos Andrea

Dr. habil. Homicskó Árpád Olivér – Prof. Dr. Rixer Ádám

Prof. Dr. Stipta István – Prof. Dr. Szabó Imre – Prof. Dr. Tóth J. Zoltán

Sorozatszerkesztő:

Dr. habil. Homicskó Árpád Olivér

Olvasószerkesztő:

Nagy Lenke

ISBN 978-615-5961-86-1

ISSN 1787-0607

Kiadja a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara

Felelős kiadó: Prof. Dr. Miskolczy Bodnár Péter, dékán

A kiadvány nyomdai munkálatait előkészítette:

Patrocinium Kiadó

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ	9
BADACSONYI KATALIN TEGZA <i>Az ételallergiában, ételintoleranciában szenvedő fogyasztók emberi méltósága, egészséghez való joga</i>	11
Bicskei Tamás <i>A mesterséges intelligencia felhasználhatósága az igazságszolgáltatásban</i>	25
Bodnár Beáta <i>A társadalmi bíráskodás és a közvetítői eljárás kapcsolata</i>	33
Csapucha Bernadett <i>A gyermektartási kötelezettség elmulasztása egy országos kutatás tükrében</i>	43
Fodorné Zagyi Orsolya <i>Adatközpontú innováció a közigazgatásban, avagy újabb lehetőség a közadatok újrahajszosítására?</i>	49
Gyarmathy Judit <i>Veszélyhelyzeti szabályozás és annak kihatása a felülvizsgálati eljárásra</i>	63
Havasi Sára <i>Kihívások a fiatalkorúak büntetés-végrehajtásában</i>	73
Holló Róbert <i>Az indián nemzetek</i>	81
Héder Ákos <i>Az elektronikus közbeszerzés fejlesztési lehetőségei</i>	93
Izsák-Somogyi Katalin <i>Emléktörvények vs. emlékeztetőtörvények – a magyar emlékezet jogi szabályozása az 1945-1948-as fordulatig</i>	101
Kartai Gergő <i>A technológiai kihívások jogi megközelítése, különös tekintettel a UAV szabályozására</i>	113

Keskeny Dávid	
<i>Közbeszerzési kartellek, különös tekintettel a közbeszerzési információs kartellekre</i>	129
Kovács Viktória	
<i>Ukrajna és az európai integráció valósága</i>	135
Kántor Ákos	
<i>Az e-ügyintéztől az e-jogalkotás felé</i>	145
Papp Petra	
<i>Az emberiség elleni bűncselekmények megelőzéséről és megbüntetéséről szóló kódextervezet sommás bemutatása</i>	155
Riczu Zsófia	
<i>Táv munka és home-office szabályozás összehasonlító elemzése, különös tekintettel a román és magyar munkajogra</i>	165
Rideg Gergely	
<i>Bevezető gondolatok a mesterséges intelligencia adatvédelmi kérdéseivel kapcsolatosan, különös tekintettel egy pénzügyi vállalkozás adatkezelési tevékenységére</i>	179
Rontó Renáta	
<i>A magyar házszabályok a nemzetiségek tükrében</i>	189
Rátkai Tímea	
<i>„Én halni indulok, Ti élni” – A Szókratész per</i>	199
Schlachta Boglárka Lilla	
<i>A bírák és bírósági hivatalnokok felelőségéről szóló 1871. évi VIII. tc. képviselőházi vitája</i>	207
Steixner Zsófia	
<i>A vagyonkezelési modellek és a kötelesrészi igény kapcsolódási pontjai</i>	215
Szilágyiné Heinrich Andrea	
<i>A scilliumi vértanúk pere</i>	223
Székely Botond Márk	
<i>A sportszervezetek, mint munkáltatók jogos gazdasági érdeke</i>	231

Sári Miklós	
<i>A perjogi szereplők feladatainak változásai</i>	<i>239</i>
Sőre Zoltán	
<i>Anomáliák a végrehajtási eljárás gyakorlatában</i>	<i>253</i>
Tahin Szabolcs	
<i>A „célszerűség” két arca: dilemmák a célelvű jogértelmezés kapcsán</i>	<i>267</i>
Takács Lili Vivien	
<i>A nemzetiségek parlamenti képviseletének néhány aspektusa</i>	<i>275</i>
Tóth András	
<i>A Hochtief-ügy</i>	<i>283</i>
Tóth Kristóf	
<i>A szerződési szabadság alkotmányjogi megtételése és ennek hatása a munkajogra</i>	<i>295</i>
Varga Ferenc	
<i>Politikai kommunikáció a közösségi térben</i>	<i>309</i>
Varga Norbert	
<i>A bennfentes kereskedelem jogtörténeti előzményei a hazai büntetőjogban</i>	<i>335</i>
Zámbó Károly	
<i>Hitélet és honvédelem</i>	<i>347</i>

A BÍRÁK ÉS BÍRÓSÁGI HIVATALNOKOK FELELŐSSÉGÉRŐL SZÓLÓ 1871. ÉVI VIII. TC. KÉPVISELŐHÁZI VITÁJA²

A bírák és bírósági hivatalnokok felelősségéről szóló törvényjavaslatot Horvát Boldizsár igazságügyi miniszter 1869. május 6-án nyújtotta be a képviselőházhoz. A képviselőházi bizottság előterjesztése nyomán a javaslatról szóló vita az 58. Országos ülésen 1869. október 26-án kezdődött és még ezen a napon zárult az előterjesztés általános vitája. A 73. Országos ülésen 1869. november 25-én a képviselőház elfogadta a törvényjavaslatot, amely a főrendiház elé került. A törvényjavaslatot a képviselőház, a főrendiház által tett többnyire stilisztikai módosításokkal a 169. Országos ülésen 1870. április 28-án véglegesítette és az uralkodó elé terjesztette. A szentesítésre 1871. március 13-án került sor.

A törvényjavaslat tárgyalása során a képviselőház 45 képviselője szólalt fel. A legaktívabb képviselők Ghyczy Kálmán és Tisza Kálmán voltak. A tanulmányban azokat a szövegrészeket tekintem át, amelyek éles vitát váltottak ki a képviselőházban a törvényjavaslat részletes tárgyalása során. Ezek a következők voltak: az esküdtek felelőssége, a hivatali büntett és fegyelmi vétség kártérítése, a fegyelmi bíróság felállítása, a fegyelmi tárgyalás nyilvánossága, a fegyelmi vétség tényállásai és az igazságügyminiszter főfelügyeleti joga.

1. Az általános vita

Az 58. Országos ülésen 1869. október 26-án kezdődött meg törvényjavaslat képviselőházi tárgyalása. A miniszter tervezetét az ellenzéki képviselők több pontos is kritizálták.³ A javaslat bizottsági előadója Szögyény-Marich László (Deák-Párt) képviselő volt. Az általános vitán összesen hat képviselő szólalt fel: Ghyczy Kálmán (a balközép egyik vezére), Ludvigh János (balközéppárt), Simonyi Ernő (Függetlenségi Párt), Papp Zsigmond (Országos 1848-as Párt), Pulszky Ferencz (Deák-párt), Perczel Béla (a Deák-Párt elnöke).

1 PhD-hallgató KRE ÁJDI; Témavezető: Prof. Dr. Stipta István egyetemi tanár, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.

2 AZ INNOVÁCIÓS ÉS TECHNOLÓGIAI MINISZTERIUM ÚNKP-21-3-I. KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK A NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS ALAPBÓL FINANSZÍROZOTT SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.

3 BÓDINÉ BELIZNAI Kinga: A bírói felelősség szabályozása a kiegyezést követő években. In: A bírói hatalom gyakorlásáról szóló 1869. évi IV. törvénycikk megalkotásának 150. évfordulója. Budapest, *Kúria, HVG-ORAC*, 2019, 59. p.; MÁTHÉ Gábor: A bírói felelősség és a bírákra vonatkozó főbb rendelkezések törvényi szabályozása a dualizmus első éveiben. In: A Kar Tudományos Bizottsága (szerk.): *Acta Facultatis Politico-Iuridicae Universitatis Scientiarum Budapestinensis de Rolando Eötvös nominatae. Tom. 14.* Budapest, Tankönyvkiadó, 1972, 178-184. p.

Az általános vitában többen vitatták a fegyelmi bíróság szükségességét is. „Azt kérdem: megegyeztethető-e az a jogegyenlőség elveivel, hogy a bírának vétségeire nézve külön kiváltságos bíróság alakíttassák?”⁴ – tette fel a kérdést Ghyczy Kálmán. A képviselő nem értett egyet azzal, hogy külön fegyelmi bíróság döntsön a bírák fegyelmi felelősségéről, emellett azt is ellenezte, hogy egyetlen fegyelmi bíróság jönne létre.⁵

„Mily bíróságok, mily eljárás ez? Egy fegyelmi bíróság lesz egész Magyarországon Pesten fölállítva, két fokozatban: részint a királyi táblának, részint a királyi curiának tagjaiból. Minden fegyelmi panasz az egész országból e bíróságnál lesz bejelentendő, e bíróság fogja a panaszlott bírákat az egész országban kihallgattatni. Ha vizsgálat lesz szükséges, e végett a királyi táblának kebléből fognak az ország legszélső vidékeire kiküldetni a vizsgáló közegek, és ha a bíróság előtt lesznek a tanuk kihallgatandók, akkor azok az ország széléről is ide Pestre fognak idéztetni, sőt a másodfokú bírósághoz még Erdélyből is a tanuk ide Pestre lesznek szállítandók. Mily költséges, mily hosszadalmas eljárás ez, könnyen megfoghatja ki-ki, a ki meggondolja, hogy fegyelmi vétségek nem csak Pesten, hanem az ország legtávolabb vidékein és ott talán a legnagyobb számban fognak elkövetettni. Es hogy e fegyelmi bíróság minőségét néhány szóval még inkább jelezzem, elégnek tartom fölemlíteni azt, mit e korban és e helyütt a titoknak fátyolával szerettem volna elfödni: ez az, hogy a bíróságoknál a tárgyalás nem nyilvános, hanem titkos lesz.”⁶

Horvát Boldizsár⁷ egyértelműen kiállt a fegyelmi bíróság fontossága mellett. Azzal érvelt, hogy a testület „csak fegyelmi esetekben ítél; ha a bíró akár közönséges akár pedig hivatali bűnt követ el, melyek e törvényjavaslatban körvonalozva vannak, miután büntető codexünk nincsen – mely ezekről szólana – a rendes törvényszékek alá esik. Csupán fegyelmi vétségekre nézve kellett eltérnem a rendes bíróságoktól, mert a fegyelmi vétségeket a törvényben taxatívén elsorolni egyáltalában lehetetlen; nincs törvényhozás, sem Amerikában, sem Európában, mely a fegyelmi vétségeket elsorolta volna, vagy elsorolni bírná, mert oly casuistikába sodortatnék, oly labirinthba bocsátkoznék, melyből kibontakozás nincsen. Minthogy pedig a fegyelmi vétségeket törvényben elsorolni nem lehet, szükségkép következik, hogy a fegyelmi bíróságnak a fegyelmi vétségek esetében bizonyos discretionalis hatalmat kell kezeibe tennünk. Itt nincs más választás!”⁸

Az 58. Országos ülésen a részletes vita is megkezdődött, azonban a képviselőház csupán a törvényjavaslat első négy szakaszának elfogadásáig jutott, ennek okaira az alábbiakban térünk ki. A felszólalók között: Nyáry Pál, Somossy Ignác, Halmosy Endre, Ghyzy Ig-

4 Képviselőházi napló, 1869. III. köt., 1869. október 26., 50. p.

5 BÓDINÉ BELIZNAI Kinga: A bírói felelősség szabályozása Magyarországon 1871-ben. *Jogtörténeti Szemle*, 2019, 22. p.

6 Uo. 49-50. p.

7 Horvát Boldizsár jogalkotási tevékenységéről lásd bővebben: BÓDINÉ BELIZNAI Kinga: Horváth Boldizsár és a bírakra vonatkozó jogalkotás. *Vasi Honismereti és helytörténeti közlemények*, 1999/1. sz., különösen 32. p.; PATYI Zsófia: A bírák fegyelmi felelősségének bő évszázados alakulása I. (1868–1954). *FORUM: Publicationes Doctorandorum Juridiciorum*, 2016, 6. évf., 149-150. p.

8 Uo. 55. p.

nác, Mátyus Arisztid, Ludvig János, Simonyi Ernő, Szontagh Pál (csanádi), Bezerédj László, Budnay István, Irányi Dániel, Pulszky Ferencz, Ivánka Imre, P.Szathmáry Károly, Kerkapoly Károly, Ghyczy Kálmán, Deák Ferencz képviselők voltak.

2. Az esküdtek felelőssége

A részletes vita első ütközési pontja a törvényjavaslat 3. szakasza volt, amely szerint hivatali büntettek esetén törvény hatálya az esküdtekre, és választott bírákra is kiterjed.⁹

Az elsőként felszólaló Ludvig János indítványozta, hogy az esküdtekre ne terjedjen ki a törvény hatálya.¹⁰ A képviselő egyetlen esetben látná indokoltnak a hivatali büntett megállapítását, mégpedig a megvesztegetés hivatali büntette esetén. Utalt az angol megoldásra, ahol az esküdtszéki lajstromok úgy készülnek, hogy sem a vádlott, sem a vádló az esküdtszéki tagokat nem ismeri, így a megvesztegetés lehetősége kizárt.

Simonyi Ernő képviselő az esküdtszéki intézmény jellegadó sajátosságára hívta fel a figyelmet, mely szerint az esküdtszéki tag csak lelkiismeretének felelős azon ítéletért, melyet hozott.¹¹

Horvát Boldizsár elvetette ezt az érvelést, ugyanis véleménye szerint a rendes bíró is csak saját lelkiismeretének felelős. Azonban, ha hivatásával visszaél, akkor felelősségre vonható, ezért véleménye szerint az esküdtszéki tagok és más bíróságok között ebben a tekintetben semmi különbség nincs.¹²

Szontagh Pál képviselő megfogalmazta, hogy az esküdtek és a bírói személyzet között párhuzam nem vonható. Az esküdtszéki institutió nem egyéb, mint a nép lelkiismeretének megtestestülése.¹³

E gondolatmenetet erősítve Pulszky Ferenc képviselő is kiemelte, hogy „az esküdttet a bíróval egyenlő vonalra tenni semmiképp sem lehet, és ha az esküdt követ el bűnt, az egészen más tekintet alá jön, mint ha a bíró követi el. Az esküdt nem jöhet más tekintet alá, mint minden más polgár.”¹⁴

A képviselőház végül nem fogadta el az eredeti szöveget, tehát a hivatali büntettek hatálya az esküdtekre nem terjedt ki.

3. A hivatali büntett és fegyelmi vétség kártérítése

A következő élesen vitatott tárgykör a kártérítés kérdése. A törvényjavaslat 4. szakasza szerint: „Hivatali büntett, vagy fegyelmi vétség esetében, a felelősségre vonás közkereset útján történik, a kártérítés pedig, amennyiben az erre okot adó cselekmény büntettet

9 Képviselőházi irományok, 1869. I. köt. 19. sz. Törvényjavaslat a bírói hatalom gyakorlásáról (a továbbiakban: Törvényjavaslat). 48. p.

10 Képviselőházi napló, 1869. III. köt., 1869. október 26., 61. p.

11 Uo. 62. p.

12 Uo. 63. p.

13 Uo.

14 Uo. 64. p.

képez: a károsított akarata szerint akár a büntető perben, akár azonkívül, egyéb esetekben a jelen törvény szerint csak magánkereset útján érvényesíthető.”¹⁵

Halmossy Endre módosítást nyújtott be e szakaszra vonatkozóan, amely szerint: „Hivatali büntett vagy fegyelmi vétség esetében a felelősségrevonás közkereset útján történik, a kártérítés pedig a jelen törvény III. fejezetében meghatározott módon, magán-kereset útján érvényesíthető.”¹⁶

Halmossy szerint a negyedik szakasz két elvet fogalmaz meg: az egyik, hogy a hivatali büntettek és vétségek megfenyítése csak közkereset útján történhet; a másik az, hogy a kártérítés magán kereset útján érvényesíthető.¹⁷

Ghyczy Kálmán is módosítást nyújtotta be a kártérítésre nézve: „Hivatali büntett vagy vétség megfenyítése az illetékes rendes büntető-bíróságok előtt rendes bünvádi eljárás mellett közkereset útján eszközözendő; kárának megtérítését mindazonáltal a károsított, akarata szerint, akár a bünvádi eljárás útján, akár az illetékes rendes polgári bíróságok előtt saját fölperessége alatt indítandó magánkeresettel, előző bünvádi eljárás vagy engedélykérés nélkül, mindig keresetbe veheti.”¹⁸

Ghyczy Kálmán és Horvát Boldizsár eltérő állásponton volt. Az eltérés abból ered, hogy a törvényjavaslat szerint a felelősségre vonás fegyelmi vétség esetén fegyelmi bíróság előtt fegyelmi eljárással, a hivatali vétség esetén pedig rendes bíróság előtt büntetőeljárással történik.¹⁹ Ghyczy Kálmán javaslata a fegyelmi vétséget is rendes bíróság elé kívánja vonni. Különbözött az álláspontjuk a kár megállapításának kérdésében is. A törvényjavaslat a hivatali vétség esetén választást ad a károsultnak, hogy a büntetőperben vagy a büntetőper befejezte után polgári perben kívánja-e a kárát érvényesíteni. Ghyczy Kálmán javaslata szerint pedig előzetes büntetőper nélkül is szükség lenne kártérítést érvényesíteni.²⁰

Sem a központi bizottság javaslatát, sem Ghyczy Kálmán módosító indítványát nem fogadta el a képviselőház, ellenben Halmossy Endre előterjesztése képviselőházi többséget kapott.²¹

4. A fegyelmi bíróság felállítása

Ugyan a következő szakasz később került tárgyalásra, hiszen a fegyelmi bíróságok felállításáról a törvényjavaslat 32. szakasza rendelkezett,²² a tanulmány logikai felépítésének szempontjából fontosnak tartottam e tárgykört közvetlenül a 4. szakasz tárgyalása után vizsgálni. Egyébként már a 4. szakasz részletes vitájában is felmerült e kérdéskör, és annak elfogadásával a kérdésben már ekkor érdemi döntés született.

15 Törvényjavaslat, 48. p. 4. §

16 Képviselőházi napló, 1869. III. köt., 1869. október 27., 74. p.

17 Uo.

18 Uo. 66. p.

19 Uo. 76-77. p.

20 Uo. 78. p.

21 Uo. 91. p.

22 Képviselőházi napló, 1869. III. köt., 1869. október 29., 61. Országos Ülés.

A vita lényege az volt, hogy szükség van-e külön fegyelmi bíróságra vagy a fegyelmi vétséget is a rendes büntetőbíróság elé kell vinni.

Horvát Boldizsár kiemelte, hogy a rendszer alapelve, „mely a törvényjavaslatban foglaltatik, az hogy fegyelmi eljárást a bírósági tagok felett felsőbb-fokú bíróságok gyakorolják, s csak is a kezelő személyzet felett az első bíróságok.”²³

Ahogy az előző tárgykörnél is láttuk, Ghyczy Kálmán ezúttal is a törvényjavaslat elvi alapját támadva indítványozta, hogy a fegyelmi vétség felett a rendes bíróságok ítéljenek.²⁴

A képviselőház nem fogadta el a tekintélyes ellenzéki képviselő módosítását. A képviselőház a fegyelmi bíróság létrehozatala mellett döntött.²⁵

5. A fegyelmi tárgyalás nyilvánossága

Áttérve a tárgyalás nyilvánosságának kérdésére, a törvényjavaslat eredeti rendelkezése szerint a tárgyalás szóbeli, de nem nyilvános.²⁶ A tárgyalás titkosságával szemben már az általános vitán több képviselő is felszólt. A javaslat a nyilvánosságot két esetben ajánlotta: ha a vádlott azt saját érdekében követeli, vagy ha olyan fokú fegyelmi vétség forog fenn, amely a bírónak hivatalából leendő elmozdítottatását vonná maga után.²⁷

A részletes vitára Horvát Boldizsár módosította a rendelkezést, miszerint törvényben meghatározott korlátok között a tárgyalás nyilvános: „Ezen fogalmazást az ellenzék megtámadta: nem tartották eléggé szabadelvűnek a nyilvánosság azon mérvét, melyet én hoztam javaslatba. Mit tettem tehát? proponáltam azon nyilvánosságot, melyet ugyanazon jogügyi bizottság indítványozott, melynek tagjai közt az ellenzék vezér-férfiai Tisza, Várady és Bónis is ott voltak.”²⁸

A korlátokról az 1868. évi LIV. tc. vagyis a Pp. rendelkezett. A korlátok között szerepelt a Pp. 103. § b) pontja is, amely szerint a bíró kizárhatja a nyilvánosságot, ha a perben olyan viszonyok érintettek, melyeknek nyilvánosságra hozatala egyik vagy másik fél jó hírét vagy érdekét veszélyeztetné.

Tisza Kálmán indítványozta, hogy e rendelkezés ne tartozzon a korlátok közé, hiszen a bírák erre kivétel nélkül hivatkozni fognak és így a fegyelmi tárgyalás gyakorlatilag minden esetben titkos lesz. Javaslata szerint csupán a közérkölcshiségre hivatkozva lehessen zárt tárgyalást elrendelni.²⁹

A képviselőház Horvát Boldizsár javaslatát fogadta el.³⁰

23 Uo. 126. p.

24 Uo. 125. p.

25 Uo. 128. p.

26 Törvényjavaslat, 53. p. 43. §

27 Uo.

28 Képviselőházi napló, 1869. III. köt., 1869. november 20., 325. p.

29 Uo. 324-325. p.

30 Uo. 327. p.

6. A fegyelmi vétség tényállásai

Választott kutatási tárgyköröm szempontjából kiemelt jelentőségű a törvényjavaslat 20. szakasza, ugyanis a levéltári kutatás során a fegyelmi eljárások gyakorlatát vizsgálom. Eszerint:

„Fegyelmi vétségeket követ el, s a jelen fejezet szabályai szerint büntetendő azon bíró, vagy bírósági hivatalnok,

a) ki hivatali kötelességét vétkeesen, de nem azon bűnös czélból szegi meg, hogy ezáltal magának, vagy másoknak illetéktelen hasznot szerezzen, vagy valakinek jogtalan kárt okozzon;

A második fordulat pedig a törvényjavaslat szerint:

b) ki viselete által tiszteletre s bizalomra méltatlanná válik.”³¹

Szakácsy Dániel képviselő módosítására pedig kiegészült a „botrányos magaviselet” jelzővel, amelyet a képviselőház vita nélkül elfogadott.³²

A levéltári kutatásaim alapján igazolható, hogy e tényállás nagyfokú teret enged a bírói mérlegelésnek, ezért a kutatót iratokban is változatos megítélés alá kerültek a jogesetek. Ezekben az ügyekben legtöbbször a bíró magánéletében tanúsított magatartása miatt indult fegyelmi eljárás, mint például a következő esetekben: éjszaka tivornyázás, éjjeli kocsmái duhajkodás, dulakodás a törvényszéken, apróhirdetés az újságok házasság rovatában.³³

7. Az igazságügyi miniszter főfelügyeleti joga

Az igazságügyminiszter főfelügyeleti jogát³⁴ az ellenzéki képviselők ebben a képviselőházi vitában is indokolatlanul széles körűnek minősítették. Az előterjesztett javaslat szerint „Az igazságügyminiszter főfelügyeleti joga, és hatósága, melynél fogva a bíróságok pontos és szabályszerű ügykezelése fölött őrködik, a tapasztalt hiányok orvoslásáról gondoskodik, az igazságügy általános érdekében vagy egyes panaszok esetében a szükséges adatok fel-

31 Törvényjavaslat 50. p. 20. §

32 118. p.

33 Lásd bővebben: SCHLACHTA Boglárka Lilla: Adalékok a bírói hivatás történetéhez a Budapest Főváros Levéltárában feltárt iratok tükrében (1890-1938). In: Szikora, Veronika; Balogh, Judit (szerk.): Díjnyertes gondolatok: Tanulmányok a 35. OTDK Állam- és Jogtudományi szekciójának első helyezett szerzőitől. Debrecen, DE ÁJK, 2021, 252-257. p. Vö.: BODINÉ BELIZNAI Kinga: Történetek a bírói felelősség köréből. In: Gosztonyi Gergely – Révész T Mihály (szerk.): *Jogtörténeti parerga II: Ünnepi tanulmányok Mezey Barna 65. születésnapja tiszteletére*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2018, 61-66. p.; HOMOKI-NAGY Mária: A bírói felelősség kérdéseinek megítélése a gyakorlatban. *Pro Publico Bono, Magyar Közigazgatás*, 2020/3. sz., 221-222. p.

34 STIPTA István: A bírósági igazgatás és felügyelet elvi kérdései a dualizmus kori tudományos és törvényhozási vitákban. In: Peres, Zsuzsanna – Bathó Gábor (szerk.): *Ünnepi tanulmányok a 80 éves Máthé Gábor tiszteletére: Labor est etiam ipse voluptas*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2021, 971-979. p.

terjesztését elrendeli, a visszaélések megvizsgálása és megtorlása iránt intézkedik, jövőre is érintetlenül marad; azonban bármely hivatali bűntett, vagy vétség megfenyítését csak a jelen törvényben szabályozott utón, és módon eszközölheti.”³⁵

Horvát Boldizsár azzal érvelt, hogy „fen akarom magamnak tartani, hogy ha bűnösnek találok valamely tisztviselőt, akkor a vád megindítását ellene elrendelhessem; de magának a vádnak megállapítása nem tőlem függ, hanem a bíróságtól, a mint ez ki van mondva ezen törvényben.”³⁶

Deák Ferenc a rendelkezés megtartása mellett szólalt fel. Hangsúlyozta, hogy a királyt illeti a végrehajtói hatalom, amelyet a minisztérium útján gyakorol. „Ha ezen törvény a miniszternek hatalmat adna, a bírót felfüggeszteni, megbüntetni, azonnal arra szavaznék, hogy töröltessék el; de azt mondja, hogy ott, hol hiányt lát, segíteni igyekezzék, és hol vétkes mulasztás vagy törvénybe ütköző cselekvés történt a törvény irányában, ő nem ítél, hanem csak felügyel. Ezt a szakaszt nem csak helyesnek, czélszerűnek, hanem a törvényjavaslatban multhatlan szükségesnek találom.”³⁷

A képviselőház a központi bizottság szövegét elfogadta, azonban a főrendiház módosítást kért, mert az uralkodó főfelügyeleti jogát kívánta a törvény szövegében megjeleníteni.³⁸ A módosítást a képviselőház 88 szavazattal, 86 ellenszavazat mellett fogadta el.³⁹

Forrásjegyzék:

Szakirodalom

BÓDINÉ BELIZNAI Kinga: Horváth Boldizsár és a bírákra vonatkozó jogalkotás. *Vasi Honismereti és helytörténeti közlemények*, 1999/1. sz.

BÓDINÉ BELIZNAI Kinga: A bírói felelősség szabályozása a kiegyezést követő években. In: A bírói hatalom gyakorlásáról szóló 1869. évi IV. törvénycikk megalkotásának 150. évfordulója. Budapest, *Kúria, HVG-ORAC*, 2019.

BÓDINÉ BELIZNAI Kinga: A bírói felelősség szabályozása Magyarországon 1871-ben. *Jogtörténeti Szemle*, 2019.

BÓDINÉ BELIZNAI Kinga: Történetek a bírói felelősség köréből. In: Gosztonyi Gergely – Révész T Mihály (szerk.): *Jogtörténeti parerga II: Ünnepi tanulmányok Mezey Barna 65. születésnapja tiszteletére*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2018.

HOMOKI-NAGY Mária: A bírói felelősség kérdéseinek megítélése a gyakorlatban. Pro Publico Bono, *Magyar Közigazgatás*, 2020/3. sz.

MÁTHÉ Gábor: A bírói felelősség és a bírákra vonatkozó főbb rendelkezések törvényi szabályozása a dualizmus első éveiben. In: A Kar Tudományos Bizottsága (szerk.):

35 Törvényjavaslat 48. p., 5. §

36 Képviselőházi napló, 1869. III. köt., 1869. október 27., 94. p.

37 Uo. 95. p.

38 Főrendiházi napló, 1869. I. köt., 1869. december 10., 111. p.

39 Képviselőházi napló, 1869. VIII. köt., 1870. április 28., 88. p.

Acta Facultatis Politico-Iuridicae Universitatis Scientiarum Budapestinensis de Rolando Eötvös nominatae. Tom. 14. Budapest, Tankönyvkiadó, 1972.

PATYI Zsófia: A bírák fegyelmi felelősségének bő évszázados alakulása I. (1868–1954). *FORUM: Publicationes Doctorandorum Juridiciorum*, 2016, 6. évf.

SCHLACHTA Boglárka Lilla: Adalékok a bírói hivatás történetéhez a Budapest Főváros Levéltárában feltárt iratok tükrében (1890-1938). In: Szikora, Veronika; Balogh, Judit (szerk.): *Díjnyertes gondolatok: Tanulmányok a 35. OTDK Állam- és Jogtudományi szekciójának első helyezett szerzőitől*. Debrecen, DE ÁJK, 2021.

STIPIA István: A bírósági igazgatás és felügyelet elvi kérdései a dualizmus kori tudományos és törvényhozási vitákban. In: Peres, Zsuzsanna – Bathó Gábor (szerk.): *Ünnepi tanulmányok a 80 éves Máthé Gábor tiszteletére: Labor est etiam ipse voluptas*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2021.

Országgyűlési Naplók, irományok

Képviselőházi napló, 1869. III. köt., 1869. október 26.

Képviselőházi napló, 1869. III. köt., 1869. október 27.

Képviselőházi napló, 1869. III. köt., 1869. október 29.

Képviselőházi napló, 1869. III. köt., 1869. november 20.

Képviselőházi napló, 1869. VIII. köt., 1870. április 28.

Főrendiházi napló, 1869. I. köt., 1869. december 10.

Képviselőházi irományok, 1869. I. köt. 19. sz. Törvényjavaslat a bírói hatalom gyakorlásáról

Jogforrások

1871. évi VIII. törvénycikk a bírák és bírósági hivatalnokok felelősségéről. Igazságügy-miniszteri rendelet. A bírói ügyvitel tárgyában. 1869. április 29.

1868. évi LIV. törvénycikk a polgári törvénykezési rendtartás tárgyában

Tárgyszavak:

bírói hivatás, bírói felelősség, bírák fegyelmi felelőssége, jogtörténet